

Tatjana
Dragovič in
Jelica Pegan
Stemberger
Glota Nova

UPORABA METODE GLOBALNEGA UČENJA PRI POUČEVANJU TUJIH JEZIKOV

»Enako, vendar drugačno.«

Epictetus

Že pred nekaj stoletji so predavatelji znanih kolidžev v Cambridgeu organizirali pouk in izpite kot debate, diskusije in argumentacije. Že takrat so vedeli, da sta poučevanje in učenje veliko več kot frontalna razlaga snovi in njena reprodukcija. Sodobna pedagogika temelji na elementih tradicionalne pedagogike, le da pomeni njeno nadgradnjo, saj upošteva vrsto metod in tehnik, ki so veliko bolj razgibane in usmerjene k procesu učenja. To, da je bil včasih edini cilj poučevanja končni »izdelek« oziroma znanje določene snovi, je privedlo do zanemarjanja procesov učenja in poučevanja.

Sčasoma je razumevanje vlog, ki ju imata učenje in poučevanje v družbi, med kritike te iste družbe in njene občudovalce na drugi strani vneslo dvomljivo harmonijo.

Kljub temu se vprašanje o učinkovitosti učenja in poučevanja še naprej postavlja. Če sta učenje in poučevanje učinkovita, se uveljavita kot resničnost in vse drugo se zdi zgolj ideja. Ali lahko drugim vrednotam uspe kaj takega? Da uveljavijo lasten prostor v prostoru, lasten smisel v smislu in lastno življenje v življenju? Popolnoma jasno je, da je učenje vseživljenjski proces.

Iz lastnih izkušenj vemo, da je standardni na-

čin učenja, na primer tujih jezikov, pogosto dolgotrajen in sila mučen. Učenje je včasih celo prisila, z vsemi spremljevalnimi in zlasti frustrirajočimi dejavniki, zato spodbudi le majhen del velikanskih človekovih zmoglosti. Ko se te »zbudijo«, se učenje spremeni v proces, ki traja vse življenje in je poleg tega tudi nadvse prijetno ter celo zabavno »opravilo«.

Sprememba razumevanja učenja (od učenja, katerega cilj je izdelek, k samemu procesu učenja) prinaša globalni preskok od zavednega k nezavednemu. Metoda globalno učenje, ki smo jo na podlagi dolgoletnih izkušenj, sodelovanja s tujimi strokovnjaki, študija in raziskav razvili v Sloveniji, pomeni pri učenju tujih jezikov korak naprej. To je preskok, ki učenje postavi na raven umetnosti, ki preprosto je in poteka nenehno ter nemoteno. Ko učenje tujega jezika postane edinstvena metoda globalnega učenja kot razvojnega procesa osebnosti, se ustvari »čarobni svet«, v katerem se lahko naučimo vsega, kar si želimo, in še veliko več. Kajti tisto, kar imenujemo nezavedno, je odgovorno za način, kako posameznik oblikuje svojo osebnost, uporablja svoje zmoglosti, pa tudi za tisto, kar sprejema ali zavrača (Benveniste, 1987). Tuji jezik, predstavljen na ravni zavednega, ostane »tujek« v miselnem modelu učenja posamezni-

Z metodo globalnega učenja dosežemo nezavedno raven.

Globalno učenje temelji predvsem na načelih nevrolingvističnega programiranja (NLP). To je metoda, ki kombinira različne znanosti in vede, kot so psihologija, sociologija, lingvistika, semiotika, antropologija in celo matematika, preučuje osebno odličnost in pomaga posameznikom odkriti ter uporabiti sposobnosti, ki jih imajo. Zahteva po spremembi je eden od prednostnih rezultatov, ki jih zahteva poučevanje tistih, ki hočejo pridobiti novo znanje. In pri tem se uporaba NLP izkaže za zelo primerno.

ka. Tuji jezik, ki ga z metodo globalnega učenja neposredno prenesemo na raven nezavednega, pa postane del osebnosti in razvojnega procesa naše osebne rasti.

Pogosto odrasli udeleženci tečajev ali seminarjev popolnoma razumejo, kaj kot predavatelj poučujemo, in dosegajo odlične rezultate. Pri poučevanju tujih jezikov na primer naredijo veliko vaj in tudi pri vajah, igranju štirih vlog in simulacijah pokažejo, da so pridobili nove veščine. Vendar teh veščin dejansko še vedno ne uporabljajo zunaj okolja, v katerem so se učili. Pojavi se lahko fenomen »zaprtega sistema«, dobro znanega s področja znanstvenih raziskovalnih metod. Pridobljeno znanje lahko deluje le v učilnici, na testu, izpitu (zaprti sistem), ne pa tudi v dejanskih življenjskih okoliščinah.

Z NLP lahko zelo hitro ugotovimo, da je za učinkovito učenje izredno pomembno notranje stanje udeleženca in logična raven osebnosti, na kateri proces učenja in poučevanja poteka. Iz dela Logične ravni spremembe Roberta Diltsa in njegove piramide logičnih ravni osebnosti jasno izhaja, da se bo na novo naučena veščina spremenila v delovanje v »zaprtim sistemu« (na primer v učilnici) in v dejanskih življenjskih okoliščinah samo, če bo udeleženec presegel ravni svojega okolja in vedenja.

PIRAMIDA LOGIČNIH RAVNI

Prva logična raven osebnosti je okolje in se nanaša na prostor, opremo ... Zunanje okoliščine vplivajo na posameznikova čustva in s tem tudi na njegove reakcije. Pri metodi globalno učenje poskrbimo, da okolje ustreza vsem zaznavnim tipom. To pomeni, da vizualni tipi uživajo v barvno usklajenem prostoru, z veliko naravne svetlobe, lepim pohištvom, v zanimivih podrobnostih. Avditivni tipi so ponavadi prijetno presenečeni, ko jih pri vstopu v prostor pozdravi glasba, prijetno zveneči glas predavatelja in harmonija vseh elementov v prostoru, ki je prava glasba za njihova ušesa. Ko zvedo, da bodo na tečaju uporabljali tudi slušalke in tako poslušali pravilno izgovarjavo tujih besed, lažje spregovorijo v tujem jeziku. Kinestetični tipi se takoj navdušijo nad udobnimi stoli in domačnostjo. Občutek varnosti, ki jim ga pričara okolje brez klasičnih šolskih klopi, jim pomaga, da bolj sproščeno uporabljajo tuji jezik. Olfaktorčni in gustatorčni tipi takoj zaznajo prijetne vonjave v prostoru, dišečo kavico in okusne kekse. Če je okolje zelo težko spreminjati, ga lahko zamenjamo z drugim, stvarnim, namišljenim ali samo vizualiziranim. Pri poučevanju tujih jezikov lahko »opremimo« prostor v angleškem, nemškem, italijanskem slogu ali z vodeno vizualizacijo popeljemo udeležence v tak prostor. Pri metodi globalno učenje pelje-

mo udeležence tudi v okolje zunaj učnih prostorov, kjer lahko komunicirajo le v tujem jeziku.

Druga logična raven je vedenje in zadeva posebna dejanja in aktivnosti, s katerimi se posameznik ukvarja in jih tudi izkazuje oziroma demonstrira. Te naloge in vaje precej zaposlijo udeleženčevu nevrologijo in pogosto pripeljejo do želenih rezultatov, tako da se oba (udeleženec in predavatelj) včasih tukaj tudi ustavita. To se zgodi predvsem zaradi dobrega občutka in doseženih rezultatov. Čeprav so določeni rezultati (predvsem reprodukcija osvojenih snovi) doseženi že na tej ravni, proces učenja in poučevanja poteka naprej. Tako igranje vlog, simulacija različnih situacij in različne vaje pripomorejo, da udeleženci osvojijo besedni zaklad in rabo stavčnih konstrukcij. Vendar je to šele začetek.

Tretja logična raven sprememb zajema sposobnosti in veščine, pri čemer gre za mentalne strategije in vzorce, ki jih razvije posameznik za usmerjanje svojega vedenja. Kognitivne strategije, ki so nas učile, kako je treba izbirati in usmerjati načine vedenja, dejansko določajo, ali posameznik resnično ra-

Pri metodi globalnega učenja predavatelji in udeleženci uporabljajo tako imenovano periferno učenje (Vester), pri katerem se med učenjem žongliranja ali relaksacijskih tehnik udeleženci učijo tuj jezik »mimogrede« oziroma nezavedno. Če ta način primerjamo z učenjem v otroštvu, lahko takoj ugotovimo, zakaj smo se tako lahkotno in hitro učili kot otroci. Predvsem zato, ker nismo niti vedeli, da se učimo – učenje je potekalo »periferno«, med igro itd. Metoda globalno učenje posnema uspešne strategije učenja iz zgodnjega otroštva in ima enak nevrološki učinek na počutje udeležencev. S tem dosega enak sproščen odnos do učenja.

zvije tiste sposobnosti, ki so potrebne za trajno uporabo naučenih veščin, ali pa jih ne razvije. Predavatelji in udeleženci, za katere pravimo, da so uspešni, ponavadi dosežejo to tretjo logično raven. Nevrolingvistično pro-

gramiranje ta proces ozaveščanja in obvladovanja imenuje zavedna kompetenca (Gregory Bateson). To dosežemo predavatelji pri poučevanju tujih jezikov, kadar proces učenja in poučevanja ne poteka več samo z demonstracijo rabe določenih jezikovnih konstrukcij, ampak z dejansko rabo v dejanskih življenjskih okoliščinah. Da bi dosegli razvoj sposobnosti, večšin udeležencev, potrebujemo že omenjeni globalni preskok od zavednega k nezavednemu.

Četrta logična raven – raven prepričanj in vrednot je raven, ki jo včasih zanemarjamo pri procesu učenja in poučevanja. Aristotel je enemu izmed svojih učencev rekel: »Pojdi domov. Tebe ne morem ničesar naučiti, ker nimaš rad tega, kar učim!« Če tisto, kar učitelji učimo, ne ustreza nazorskemu sistemu (ne predavateljevemu ne udeleženčevemu), določenemu z našo osebnostjo in kulturo, udeleženec zelo težko posredovano znanje vključi v svoj nazor. Prav zato je poučevanje tujega jezika veliko več kot pa samo poučevanje jezikovnih konstrukcij. To je tudi poučevanje zgodovine, književnosti, geografije in še marsičesa, kar zadeva tujejezično govoreče področje. Nevrolingvistično programiranje narekuje odpravljanje omejevalnega prepričanja, ki ga imajo udeleženci in predavatelji. Pri udeležencih sta pogosta prepričanje, da nimajo »talenta« za jezike, in vrednota »perfekcionizma«. Če še predavatelj potrdi prepričanje, da nekateri res niso »talentirani« za jezike, in tudi sam verjame, da je »perfekcionizem« najpomembnejša vrednota, se sam pouk lahko spet prelevi v mučno dejanje (za oba). Metoda globalno učenje najprej pripravi predavatelje (z intenzivnim treningom za učitelje globalnega učenja), da raziščejo lastno prepričanje glede tujega jezika, ki ga učijo. Če ugotovijo, da ljubijo jezik, ki ga učijo, lahko napredujejo do odkrivanja skritih sposobnosti v vseh udeležencih. Šele ko sami verjamejo, da imajo vsi udeleženci sposobnost, da se naučijo tujega jezika, lahko pomagajo tistim udeležencem,

ki menijo, da so »antitalenti« za jezike. Vloga prepričanja in vrednot v procesu učenja in poučevanja je dosti večja in pomembnejša, kot smo mislili doslej.

Peta logična raven – raven identitete je odkrivanje samega sebe in je bistvena za občutek samozavesti, lastne vrednosti in podobe. Ta raven je najgloblje segajoča raven integracije znanja (to je tudi namen učenja) in povezana z vizijo, namero in mislijo, ki tvori jedro vedenja posameznika. Odkrivanje samega sebe traja vse življenje, ravno tako kot proces učenja in poučevanja. Pri poučevanju tujih jezikov se harmonija med naučenimi jezikovnimi konstrukcijami in identiteto udeleženca kaže v nezavedni kompetenci (Gregory Bateson), ko je znanje spet na nezavedni ravni in udeleženec uporablja tuji jezik kot del sebe, in ne kot tuji jezik. Zato potrebuje predavatelja, ki mu je lahko vzor, ker tudi sam uporablja tuji jezik kot del sebe. Globalni učitelji so globalno drugačni.

Globalno učenje vsebuje, poleg sodobnih metod učenja, kot je NLP, tudi veliko individualnega vodenja. Tako odlično znanje tujega jezika postane del stanja osebne odličnosti, ki jo posameznik doseže. Osmisliti znanje tujega jezika kot proces samega mišljenja privede do tega, da je tuji jezik notranji del posameznika. Misлити pomeni uporabljati jezikovne

Z globalnim učenjem vse, kar že poteka v našem notranjem svetu, najprej ozavestimo, potem pa z NLP in individualnim vodenjem vse (kar smo ozavestili) »pošljemo« nazaj v nezavedno. Rečemo lahko tudi tako: »Ne učimo tujih jezikov, temveč skozi tuje jezike.« (We don't teach foreign languages, we teach people through foreign languages.) Ko se to zgodi, je pot k osebni odličnosti (ki vsebuje tudi odličnost znanja tujega jezika) odprta in samo od nas je odvisno, če se bomo nanjo usmerili ali ne.

znake (Benveniste, 1987). Prav tedaj se učenje prelevi od končnega izdelka v proces, od zavednega v nezavedno. Za razumevanje nezavednega lahko rečemo, da so besede (v materinščini ali v tujem jeziku) upodobitev notranjega sveta z jezikom. Vsak jezikovni izraz, ki ga izberemo, izberemo z razlogom. Obstaja več različnih načinov, po katerih lahko kaj povemo. Da izberemo ravno določene, ni naključje, niti takrat, ko to počnemo v materinščini, niti takrat, ko to počnemo v tujem jeziku.

Vprašanje, kako je mogoče prenesti znanje in ga hkrati razširiti in ustvariti novo in kako je mogoče pospešiti trajno integriranje tega znanja, je sveti Graal, ki ga išče skupaj z udeleženci vsak predavatelj. Globalno učenje, ki temelji na načelih nevrolingvističnega programiranja, je korak, ki nas pelje bliže k cilju – h kakovostnemu znanju.

Od predavateljev znanih kolidžev v Cambridgeu pred nekaj stoletji se res lahko veliko naučimo. Res pa je, da se lahko učimo tudi iz lastnih izkušenj in metod učenja, ki smo jih razvili. Živimo v svetu, kjer se lahko naučimo vsega, kar želimo in potrebujemo, če se seveda tega zavedamo.

GLOBALNO UČENJE V PRIMERJAVI S STANDARDNIMI METODAMI

V začetku leta 2000 smo v jezikovni šoli Glotta Nova, kjer poučujemo tuje jezike po metodi globalno učenje, naredili raziskavo - primerjavo med standardnimi metodami učenja in metodo globalno učenje. Oglejmo si njene izsledke.

PODROČJE PRIMERJAVE	Globalno učenje	Standardne metode učenja
Učni proces	Celosten * Obe možganski polovici * Racionalen in emocionalen * Zaveden/nezaveden * Neposreden/posreden * Od celote k delu * Igra je lahek * Brez stresa/sproščen * Asociativno prepleten * Interdisciplinaren	Enostranski * Leva dominira * Racionalen * Pogosto izključujoče učno frontalno * Analitičen * Naporen, frustrirajoč * Usmerjen k izpraševanju * Izoliran, abstrakten * Podrobno znanje
Uporaba medijev	Človekove izrazne možnosti: igra, umetnost, glasba, risanje, govorica telesa, humor	Pretežno tehnična sredstva (AV-sredstva)
Učna sredstva	Intuicija, ustvarjalnost, mišljenje v slikah	Logika, razum, verbalno-abstraktna povezava
Učno okolje	Pozitivna klima, kreativno, navidezen nered	Sterično, deloma utesnjujoče, prevladujoče
Motivacija	Učenje razveseljuje in je zabavno, vodi k uspehu, spodbuja, očara; pozitivno pričakovanje, fascinacija, vključenost, zavzetost, prevladuje pozitivna naravnost, prostovoljna disciplina	Prisila/dolžnost, nevarnost dolgotrajja, učenje povzroča napetost/boji se neuspeha; pričakovanja po izkušnjah vedno znova razočarajo; pozitivnost in sodelovanje pod pritiskom ocen; zavest krivde, iskanje izhoda, razlog izostankov
Volja po uspehu/pripravljenost za učenje	Izraža se v pozitivnosti, živahnosti, potrpežljivosti, radovednosti, učne ovire so odpravljene	Nepomembna (omejena) dolžnost; slaba volja, brez poguma, trma, minimalizem
Učiteljevo vedenje: razmerje učitelj - učeči se	Pozitivno/motivirano, animirajoče, prostovoljno, sprejeta avtoriteta (strokovnost, splošna izobrazba, značajske lastnosti); tovarištvo, optimizem	Prevladuje avtoritativen slog poučevanja
Feedback »povratna povezava« Učitelj/sprejemanje informacije	Posredna/neposredna, intenzivna, aktivna	Neposredna, odvisna od oblike pouka
Sposobnost koncentracije	Velika, trajna	Pogosto slaba
Samozavest, samozaupanje	Spodbudna, naraščajoča, neodvisna: stalno povečevanje samorazumevanja	Pogosto zaviralna, odvisna od navodil drugih, pomanjkanje samozaupanja
Učni tlipi/vhodni kanali	Vsi (vizualni, avditivni, haptični, verbalni), gibanje	Se manj ukvarja s posameznimi učnimi stili
Počutje	Dobro, sproščeno	Pogosti stresi, utrujenost, frustracije
Ustvarjalnost	Spodbudna, gibljiva/sprejemljiva za novo, nepričakovano	Pogosto zaviralna, nefleksibilna v novih okoliščinah
Vključevanje možganov	Aktiviranje rezervnih zmogljivosti	IQ-orientacija
Skupinsko delo	Komunikativno, sodelovalno, prevzemanje samoodgovornosti, humanizacija medčloveških odnosov, sposobnost premagovanja konfliktov, toleranca	Konkurenca: zmagovalci/premaganci
Hitrost učenja	Tri- do petkrat hitreje	
Učinkovitost učenja	Povišana stopnja ohranitve za več kot 50 odstotkov po 24 mesecih	Tendenčna izguba za več kot 50 odstotkov v kratkem času
Vrednotna merila	Pohvala, krepitev samozavesti, posredno korigiranje	Oštevanje, ocene kot sredstvo za doseganje discipline, kazni (strah/stres), neposredna korektura (nevarnost razgaljenja)
Učni rezultat	Uspeh - motivacija; dolgoročni učinek zaradi dostopnosti dolgotrajnega spomina; priznanje, spoštovanje	Kratkotrajni uspehi ali neuspehi - frustracija; kratkotrajni spomin, razočaranje